

În mod special, limba documentelor slavo-moldovenești face obiectul articolului *Über die Sprache der ältesten moldauischen Urkunden* (Extras din *Jagić-Festschrift. Zbornik u slavu Vatroslava Jagića*, Berlin, 1908, p. 368—377), care reia și sistematizează observațiile făcute anterior, cu ocazia publicării documentelor. Ioan Bogdan arată că, în esență, aceasta este slavona rusă apuseană, cu unele elemente populare ucrainene și împrumuturi poloneze, deși există documente scrise chiar în medio-bulgară. În ceea ce privește vocabularul românesc, este semnificativă atenția pe care i-o acordă I. Bogdan în glosarele anexate *Documentelor lui Ștefan cel Mare*, cuprinzând cuvinte slave și românești, precum și forme gramaticale românești (vol. II, p. 595—611), despre care spune: « Pentru explicarea așezămintelor vechi am dat o întindere deosebită notelor ce însoțesc fiecare document și indicelui de cuvinte slave și românești, a căror interpretare, din punctul de vedere al înțelesului și originii lor, este de cea mai mare utilitate pentru istoria vechiului drept român » (vol. I, p. XIII).

Trebuie să spunem aici că edițiile de documente ale lui Ioan Bogdan, alături de altele mai vechi sau mai noi, au fost folosite pentru studii lingvistice atât referitoare la limba slavonă și istoria limbilor slave, cât și la istoria limbii române. Dintre primele este suficient să menționăm fundamentala monografie a prof. S. B. Bernstein despre limba documentelor slavo-muntene¹ și cercetările recente ale colectivului de limba slavă veche de la catedra de limbi slave din Universitatea București². Datele privind limba română au fost folosite în astfel de lucrări capitale asupra istoriei limbii române, cum sînt cea a lui O. Densusianu³ și a lui Al. Rosetti⁴, și în altele⁵.

III.

În ceea ce privește istoria literaturii române vechi, aceasta este de neconceput fără edițiile fundamentale de cronici slavo-române, descoperite în cea mai mare parte de Ioan Bogdan și publicate cu ample studii și comentarii la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru.

Înainte însă de a ne ocupa de acestea, se cuvine să subliniem contribuția adusă de slavistul român la studierea literaturii vechi — în sensul larg al cuvîntului — bulgare și sîrbești, prin editarea unor importante texte de cronici: *Ein Beitrag zur bulgarischen und serbischen Geschichtschreibung* (extras din « Archiv für slavische Philologie », XIII B., 1891, p. 481—543), *Cronica universală și analele sîrbești din manuscrisul de la Petersburg* (în *Letopisețul lui Azarie*, extras din A.A.R., Seria II, Tom. XXXI, Mem. Secț. Ist., București, 1909, p. 6—10, 65—89) și *Cronica lui Constantin Manasses. Traducere medio-bulgară, făcută pe la 1350. Text și glosar* (apărută postum, cu prefață de I. Bianu, București, 1922, VIII + 456 p.).

¹ *Разыскания в области болгарской исторической диалектологии*. Том I. Язык валахских грамот, Москва—Ленинград, 1948.

² Vezi articolul semnat de Lucia Djamô și alții, *Характерни черти на книжно-славянски език, румънска редакция (XIV—XVI)*, Rsl, IX, 1963, p. 109—161.

³ *Istoria limbii române*, vol. I, București, 1961, p. 249—256 (ed. franceză, Paris, 1901).

⁴ *Limba română în secolele al XIII-lea — al XVI-lea*, Ed. Academiei, 1956, p. 27—48.

⁵ De ex., Margareta Ștefănescu, *Urme de limbă românească în documentele româno-slave (moldo-valaho-slave) din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, « Arhiva », XXXVIII, nr. 2, 3, 4, Iași, 1931. Cf. comunicarea acad. E. Petrovici la actuala sesiune, intitulată *Documentele slavo-române ca monumente ale limbii române*.